Školitelův posudek na diplomovou práci Jana Vávry **Metoda montáže v kompozici prozaických literárních děl**

Přznávám, že jsem uvítala, když se našel odvážlivec (v tomto případě odvážný mladý muž), který byl ochoten a schopen ujmout se složitého a terminologicky i jinak nevyjasněného, ba přímo i zmatečně traktovaného tématu – tématu montážního komponování literárního díla. Domnívám se, že vzhledem k rozmanitosti variant a individuálních (osobitých) přístupů není tu definiční zjednodušování nezbytné, že daný skladebný postup (skladebnou metodu) dostatečně vymezuje množina používaných termínů, které autor předkládané práce označuje „rysy montáže“: dekompozice, fragmentarizace, pásmovost, polytematičnost, zmnožená perspektiva, asociativní princip, intertextualita, citátovost, kolážovost, mozaikovitost, paralelita, diskontinuita, stylová synkretičnost a heterogennost, simultánnost, antiiluzivnost, dokumentarismus apod. Tyto rysy uvádí pak poté, co se „prokousal“ různými, většinou dosti nedostatečnými, pokusy o všeobecněji platný teoretický koncept. K oné pro diplomové práce běžné „přípravě“ na řešení stěžejního tématu pouze tolik: Jan Vávra se v teoriích neztratil, až na poněkud pochybovačnou akceptaci polyfonie uplatňované v románových ságách si zachoval patřičný nadhled. Zvlště oceňuji pochopení složitého abstraktního modelu Oskára Čepana, pochopení, jež mu umožnilo tento model vycházející z eperimentálního pojetí tvorby odmítnout jako nevhodný pro „funkčně motivované použití stylové a citátové montáže jako satirizačního prostředku, popřípadě jako prostředku autentizačního nebo prostředku užitého pro efekt“.
Nejen teoretické úvahy a definice, ale též některé příklady montážních děl světového kontextu (Passos, Joyce, Doblin), přispěly autorovi ke konstituování typologické klasifikace dále v práci několikrát uplatněné. Tato klasifikace rozlišuje a zahrnuje montáž jazykovou, stylovou, citátovou, filmickou, tematickou (pásmovou), grafickou (vizuální). Jan Vávra ji originálně obohatil o polarity: montáž zaměřená a nezaměřená; montáž autentizační a montáž jako hra. Ve druhém případě předjal vlastně to, co dále analyticky prokáže, že ta autentizační se většinou váže k příběhu a herní k jeho zncotnění.
Dále. Autorova čtenářská zkušenost přirozeně a logicky směřovala k dílům utopického žánru, kde autorský záměr (vlastně globalizační) a spolu s ním povaha fikčního světa si přímo vyžádaly montážní typ kompozice.
Začíná se umělecky nejvelkolepějším projektem – Čapkovou Válkou s Mloky, kterou auor ještě zeširoka nadechnut a pln obdivu, nejprve podrobuje všetranné interpretaci (dvjakost Mloka – postavy a symbolu, polyperspektivnost zobrazení, mnohost rovin, důsledky žurnalistické inspirace, uplatnění útvarů funkčního odborného styl, různé typy parodování a tak podobně). V rmci této interpretace pak dospívá mimo jiné k zásadnímu poznání, že totiž střídání „komické“ a „vážné“ podoby zasahuje všechny složky a oblasti: „montáž komiky, satiry, parodie, vtipu na jedné straně a vědeckofantastické utopie, apokalyptického obrazu, varovného podobenství na druhé straně – to vše si do značné míry podřizuje montáž stylů, montáž tematickou, filmickou, jazykovou, grafickou“.
Zatímco v případě Války s Mloky „analýza montáže“ následuje až po komplexním rozboru, jenž ji ovšem namnoze také zahrnoval, v případě dalších dvou utopických románů (Dům o ticíci patrech a Velkovýroba ctosti) se už uplatňuje jako interpretační východisko a princip výkladu. Tuto analýzu autor důmyslně a metodicky založil na proměnách sedmi kategorií, jimiž se sledovaná smontovnost utopických románů vlatně prosazuje a dokládá. Některé ze zmíněných kategorií (vypravěč, perspektiva vyprávění, soubor jednajícch postav, prostředí,

místa děje, časoprostorová orientace, způsob vedení děje a míra dějovosti, žánrový typ) patří k základním aspektům literární charakteristiky fikčních narativů. Jiné – grafická montáž a humor – stanovil autor zřejmě na základě zkoumaných románových textů a pro potřeby svého záměru. Nutno říci, že výše uvedené „kategorie“ umožnily velmi všestrannou a průřezovou analýzu (na všech úrovních). Jejich proměnlivost, mnohotvárnost, variabilnost (tedy proměnlivost, mnohotvárnost a variabilnost vypravěče, žánrových znaků, postav, prostředí, humoru apod.) pak funkční uplatnění monáže (montážního principu) vastně dokládá a zviditlňuje.
Metodologické sjednocení předkládané práce a komparativní přístup pak ještě stvrdila jakási souhrnná montážní charakteristika, která souhrnně a kondenzovaně zaznamenává způsob a míru uplatnění jednotlivých montážních typů (montáže jazykové,citátové, tematické, sylové apod.; také zaměřenost a nezaměřenost, autentizaci – hravost).
Mám zato, že velké kapitoly předkládané práce lze považovat za přínos minimálně ve dvou směrech: a/ v tom, nakolik prokazují analytický ptenciál uplatněné metody, včetně porozumění intencionalitě a kreativitě umělecké literární struktury; b/ v tom, čím přispěly k aktualizovanému pojetí a poznání mnohokrát odborně vykládané Války s Mluky, právě tak jako zatím nedostatečně zkoumaného Domu o tisíci patrech. Současně byla náležitě doceněna (poprvé) Velkovýroba ctnosti, její humorný, až komediální potenciál, svobodná a osvobodivá autorská hra („gestace“).
Závěrečnou část práce Jana Vávry chápu jako dodatek dvojího druhu. Zmínky o Vachkově Pánovi světa a Přehradě Mare Majerové pro mne představují nápověď možného dopracování tématu, které bych si představovala tak, že se oba texty podrobí obdobné „montážní analýze“ jako Válka s Mloky, Dům o tisíci patrech a Velkovýroba ctnosti. Tak by mohla vzniknout práce rigorózní nebo knižní publikace.
Montáž v poetistické lieratuře (včetně Robinzonády) zakládá téma nové, zde pouze nastíněné v některých možnostech. Jeho součástí by mohlo být pojednání o vlivu filmu na avantgardní (poetistickou) prózu.

Diplomovou práci Metoda montáže v kompozici prozaických literárních děl považuji v její stěžejní části za zralou koncepčně, metodologicky, myšlenkvě i formulačně. Navrhuji známku výbornou.

Doc. Marie Mravcová